

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА
ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН
"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот
на Македонците прикажан на примерот
на Балканскиот сојуз (1878-1914), во
издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреле во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

ИРОНИЈАТА НА ИСТО

Солун/Салоники - грчки град?

Салоники, стариот македонски Солун, не играл голема улога во политичките и во воените кругови само во последната третина од XIX и на почетокот на XX век. Иако со освојувањето во 1912 г. паднал во грчки раце, на крајот од XX век, по 1991 г., овој град стана невралгична точка во новите македонско-грчки односи.

Откако неколку македонски гласноговорници во еуфоријата од новоздобената независност на Република Македонија повикале на враќање кон стариот град Солун, можеби во одредена мера може да се разбере грчката вознемиреност, но сигурно не и хистеричката која од тоа избувна во цела Грција, особено не такво застранување, како и заштита од страна на ЕУ и на НАТО на Грција, кои наспроти демократскиот устав на Република Македонија станале смешни. Сепак, на грчката Влада ѝ одеа во прилог нескладностите од овој вид, бидејќи со нивна помош можеше - заедно со православната црква - да конструира пример за несаканата нова држава во нејзиното соседство (со која, во никој случај, не можеше толку комотно да се однесува како своевремено со комунистичка Југославија, иако денешна Република Македонија, уште од формирањето на Федеративна Југославија во 1944 г. го носи истото име и ги има ис-

тите граници). Грција ја дискредитираше Македонија во очите на светот секаде каде што тоа беше можно, а притоа, истовремено, создаде атмосфера за "грчкиот" Солоники.

Ама леле мајко, кога во медиумите во Република Македонија беше прикажана слика на познатата "Бела кула" од поранешниот македонски Солун, или една географска карта со историските граници на Македонија од 1912 година! Тогаш во Грција секогаш избувнуваше (организирана) бура на национално негодување: како на Македонците на ум им паднала една ваква нечужена провокација, во нивната "Република Скопја" да ја злоупотребат фотографијата од еден градежен објект од еден град во возвишената Елада, што ни најмалку нема нешто заедничко со поранешната држава од Југославија!

Ова страшно поедноставување се извршува токму според некои цитати од пригодни документи. Според грчката Влада требало - тогаш, како и денес - да се мисли дека Грција со Салоники освоила еден грчки град, односно дека дури повторно го зазела.

Меѓутоа, каква е реалноста?

Високата порта испратила во Атина делегација во тајна мисија, составена од дотогашниот "турски" пратеник од Салоники, Хонеос (по освојувањето на градот

неговиот мандат бил завршен), и новиот Фокрафтирос, за да:

"ги сондира подоцнежните конфедерации на балканските држави под хегемонија на султанот".

Непедагошки! Само преку целосно губење на реалноста може да се објави дека султанот и неговиот голем везир потоа, како и пред тоа, изразуваат гротескна надеж дека е можно приклучување кон Балканскиот сојуз доколку "Турција се покори... на тешките мировни услови". Големите везир и натаму сонувал за 'креирање' Балкански сојуз со Турција, иако во меѓувреме Бугарите дури и почнале преговори со Портата за напуштање на Едрене. Грчкиот премиер, итриот Венизелос од Крит, во секој случај решил да ги задржи турските пратеници. Зошто требало да одбие еден турски план, кој несомнено никогаш немало да се оствари. Хонеос се вратил назад со впечатокот дека:

"претераните барања на Бугарија и на Србија ќе го отежнат склучувањето мир што заситената Грција го посакуваше".

Како, молам? Зарем Грција била "заситена" со освојувањето на јужен Епир и Салоники? Тоа можело само да значи дека проширувањето на териториите со (јужен) Епир и со Салоники, со неговото пристаниште како воена цел, било сосема доволно.

РИЈАТА

За остатокот од Македонија ниту збор!

Повторно еден изненадувачки случај од иронијата на историјата. Тогаш, неколку дена пред примирјето (3.12.1912 г.) и пред почетокот на двете Балкански конференции на 18.12.1912 г., Грција не насетувала дека ќе има уште една Втора балканска војна и дека од неа, како плен, може да произлезе многу повеќе туѓа земја за Грција - имено, половина од македонската територија, а кон тоа уште и западна Тракија!

Од друга страна, пак, од тоа произлегува дека и во тој стадиум на развојот сè уште постоеле шанси за автономија за Македонците и дека во тој случај во 1944 г. или во 1991 г. ќе има уште поголемо парче од нивната земја - па без Салоники.

Сто, поточно 90 години се како одвеани од ветрот. Можеше да се мисли дека оттогаш времето застанало. Толку слични, па дури и идентични се тогашните и денешните обиди за измама во однос на докажувањето на правото за неправедните империјалистички барања кон Македонија за нејзиното име и нејзината историја. Оттаму, во 1990 г. во Грција, со премиерот Мицотакис, без застој тргна антимакедонската пропагандна машина. Имаа долг тренинг!

Сепак, во 1913 г. нишките за разре-

шување на европската катастрофа во 1914 г. одамна беа испреплетени како јаже во еден цврст јазол што прашањето: "Салоники - грчко или не?" во рамките на себалканската и, допрва, во сеевропската ситуација остана само маргинално. За жал, на Македонците...

Интермецото меѓу примирјето и мировниот договор во Лондон

Напорните преговори се влечеле со месеци. Каменот на препнување, "македонското прашање", во секој случај останал недопрен. Се подразбира дека Македонците, како непосредно засегнати, не биле ниту присутни. Династичките преговарачи тоа немало воопшто да го дозволат. И зошто требало силите, кои се согласувале крзното од македонската мечка да го поделат меѓу балканските држави, уште да пуштат и Македонци? За да ја благословат својата смртна пресуда? Така, Стојчевски оправдано се жалел дека "Македонците при важните преговори... беа изоставени од големите сили".

Преговорите во Лондон конечно пропаднале по државниот удар на младотурците, кои одбивале "да го предадат Едрене кое сè уште се бранеше".

Србија дополнително зборувала и за еден одделен сојуз со Атина.

Со тоа јасно се исцртало создавањето нов круг агресори, чија цел повторно била македонската територија, но која сега се наоѓала во рацете на Бугарија.

Интензитетот на српско-грчките односи навистина се зголемил до неочекувано ниво. Најверојатно, за време на еден престој во Лондон по повод кон-

ференцијата:

"српскиот полномошник Новаковиќ и премиерот Венизелос склучија особено срдечни односи" и ги поставија основите за "српско-грчкиот сојуз".

Иако датумот на мировниот договор за Првата балканска војна сè уште не бил фиксиран, меѓу Србија и Грција веќе постоела согласност дека:

"двете држави заеднички ќе можат да ги спречат бесмислените барања на вжештените шовинисти во Софија".

И покрај претераното грчко-српско уверување за пријателство (што "Енциклопедика Британика" го спомнува дури и како антибугарска алијанса од 1.6.1913 г.), и оваа нова врска ја содржи старата позната неизвесност:

"Сè уште не е решено најтешкото прашање во поделбата на териториите меѓу сојузниците".

Српскиот пратеник во Софија му раскажувал на германскиот колега Фон Билв, откако тој гласно ја искажал својата "нетрпеливост кон алчноста и ароганцијата на Бугарија", за "веќе постигнатата спогодба со Грција". Притоа тој дури спомнал и план за:

"одбрана на троен сојуз со Турција, што ќе биде дотолку полесен за остварување бидејќи меѓу неа и Србија никогаш не постоел длабок антагонизам" (на наведеното место).

Меѓутоа, на преговорите тоа се слушало поинаку. Но, како што тоа толку убаво се вели во германскиот народен (изнасилен) хумор: минати болки, радо имам.

Коментарот на Фон Билв:

"Сè ова прилега на намерно опкружување на Бугарија, така што отсекогаш се подразбираше дека денес, од сите други учесници, оправдано ќе бидат осудени како идни попречувачи на мирот на Балканот".

Ова звучи многу паушално и со предрасуда; но во секој случај се вклопува во еден цитат од 1941 година:

"Бугарската окупација (на Македонија) ќе се покаже како многустран конечен прекин на македонските симпатии кон Бугарија, бидејќи Бугарите не се однесуваа како ослободители, туку како радикално асимилирачки окупатори".

(Во тоа време, сепаратистичките Евреи од Вардарска Македонија, за разлика од оние од Бугарија, Бугарија ги депортираше во Германија.)

Всушност, во овој круг нови сојузници недостакуваше - што Русите уште одамна го сметале за попречувачки недостаток - само уште еден друг сосед на Бугарија: Романија. Всушност, во една од заклучните реченици од извештајот на мајорот Фон Масов се велело: "во тек се преговори со Букурешт". Позната беше постојаната грижа на романската Влада за доброто и злото на нејзините, по потекло влашко-аромански, браќа во Македонија.

(продолжува)